

Ramon PLANES I ALBETS

EL CONTRACTE D'EDICIÓ DE  
DE OFFICIO JUDICIS ET ADVOCATI  
(BARCELONA, 1639) DE JOAN PAU XAMMAR

Joan Pau Xammar, nascut a Barcelona en una família plena d'homes dedicats al dret i als oficis reials<sup>1</sup>, figura en la nòmina de juristes catalans més destacats del segle XVII<sup>2</sup>. Poca cosa és coneguda de la seva biografia, més enllà de les notícies que figuren a les seves obres impreses<sup>3</sup>. Era donzell i fou membre del Reial Consell, assessor de la Batllia General de Catalunya i professor de dret canònic a l'Estudi General de Barcelona, entre altres comeses professionals. A les accidentades Corts de Catalunya del 1626, era previst que Felip III li concedís un privilegi de noblesa<sup>4</sup>.

A més de les seves obres, una cada vegada més abundosa munió de notícies esparses denoten que fou un home influent pels oficis i els encàrrecs que tingué, dels anys vint als cinquanta de la centúria. Així, sabem que fou coautor, com a assessor i advocat de la Ciutat de Barcelona, del vot del 8 de març de 1630, que havia estat encomanat per la Generalitat, sobre «los excessos fets per lo compte de Fontclara y las companyies de soldats de peu, que vénen a son càrrech, après de ésser entrats en lo present principat de Cathalunya»<sup>5</sup>. El 1637, com a assessor de la Batllia General de Catalunya, intervingué en l'elaboració del cens de francesos establerts a Barcelona, encomanat al virrei des de

---

1. Joan Lluís PALOS, *Els juristes i la defensa de les Constitucions. Joan Pere Fontanella (1575-1649)*, Vic, Eumo Editorial, 1997, 127.

2. Guillermo M<sup>a</sup> de BROCÀ Y MONTAGUT, Juan AMELL Y LLOPIS, *Instituciones del derecho civil catalán vigente*, tom I, Barcelona, Imprenta Barcelonesa, 1886, 2<sup>a</sup> ed., 83; Santiago SOBREQÜÉS I VIDAL, *Història de la producció del dret català fins al decret de Nova Planta*, Girona, Col·legi Universitari de Girona, 1978, 82.

3. Manuel MARCILLO, *Crisi de Catalunya, becha por las naciones extranjeras*, Barcelona, Imprenta de Mathevat, 1685, 343; *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 24, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1989, 2<sup>a</sup> ed., 375 (el seu cognom hi és grafiat Xetmar, però en tots els seus llibres compareix com a Xammar); Jesús MESTRE I CAMPI (dir.), *Diccionari d'història de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1992, 1140-1141.

4. Francisco José MORALES ROCA, *Privilegios nobiliarios no sancionados por el rey don Felipe IV a raíz de la suspensión del solio de las Cortes de Cataluña de 1626*, Madrid, Hidalguía, Instituto «Salazar y Castro» (C.S.I.C.), 1982, 26.

5. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. V: *Anys 1623 a 1644*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, 1999, 1156-1157. Vegi's José COROLEU E INGLADA, José PELLA Y FORGAS, *Las Córtes Catalanas*, Barcelona, Imprenta de la Revista Històrica Latina, 1876, 2<sup>a</sup> ed., 374-375; Ferran SOLDEVILA, *Història de Catalunya*, vol. III, Barcelona, Editorial Alpha, Barcelona, 1963, 2<sup>a</sup> ed., 994-995; *Història de la cultura catalana*, vol. II: *Renaixement i Barroc. Segles XVI-XVII*, Barcelona, Edicions 62, 1997, 56.

Madrid, que tenia una finalitat de control i repressiva<sup>6</sup>. Durant la guerra de Separació, informà críticament sobre les causes i represàlies a què eren sotmesos els catalans qualificats de contraris o resistents al govern francès, per la qual cosa fou apartat de la Generalitat (1644)<sup>7</sup>. I, el 1650, el virrei de Catalunya el titllà de desafecte al rei de França<sup>8</sup>.

Publicà tres llibres: *De officio judicis et advocati liber unus* (Barcelona, 1639), *Civilis doctrina de antiquitate et religione, regimine, privilegiis et praebementiis inclytæ Civitatis Barcinonæ* (Barcelona, 1644; una obra que fou reeditada i addicionada per Josep Monràs, Barcelona, 1668), i *Rerum iudicatarum in Sacro Regio Senatu Cathalonie sub diversis definitionibus cum rationalibus, seu (si mavis) allegationibus* (Barcelona, 1657)<sup>9</sup>. Abans del primer llibre esmentat, sabem amb certesa que ja havia estat estampada la seva al·legació jurídica intitolada *Ad Constitutionem Tertiam Tit. De Feus y Postats* (Barcelona, 1638, 12 f.)<sup>10</sup>, en la qual consta que era membre del Reial Consell i assessor de la Batllia General de Catalunya.

La seva obra tradicionalment més consultada i valorada per la historiografia contemporània ha estat la *Civilis doctrina*, molt tinguda en compte, ja des del segle XIX<sup>11</sup>, pels treballs sobre la Ciutat de Barcelona, el govern municipal barceloní. Jaume Vicens i Vives va escriure que superava força el que n'havia escrit Andreu Bosc: «tracta més a fons la vida barcelonina, i, per tant, té una més gran seguretat en les dades, en la crítica dels fets i en l'exposició general del mecanisme del municipi», i, també, que «aprofità molta cosa dels treballs portats a cap per Bruniquer en el nostre Arxiu Municipal»<sup>12</sup>.

6. J. NADAL & E. GIRALT, *La población catalane de 1553 à 1717. L'immigration française et les autres facteurs de son développement*, París, S.E.V.P.E.N., 1960, 333.

7. Joan Lluís PALOS, *Op. cit.*, 167-168.

8. José SANABRE, *La acción de Francia en Cataluña en la pugna por la hegemonía de Europa (1640-1659)*, Barcelona, Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, 1956, 464.

9. Guillermo M<sup>a</sup> de BROCA, *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del Civil, y Exposición de las Instituciones del Derecho civil del mismo territorio en relación con el Código civil de España y la Jurisprudencia*, vol. I, Barcelona, Herederos de Juan Gili, Editores, 1918, 419. Les mateixes tres obres són citades per Víctor FERRO, *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, Eumo Editorial, 1987, 475.

10. *Catálogo de la colección de folletos Bonsoms, relativos en su mayor parte a historia de Cataluña*, volum I: *Folletos anteriores a 1701*, Barcelona, Diputación Provincial de Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1959-1972, 76. Antonio PALAU Y DULCET, *Manual del librero hispanoamericano*, tom XXVIII, Barcelona, Antonio Palau Dulcet, Oxford, The Dolphin Book Co. Ltd., 1977, 184, dóna la referència d'una altra al·legació seva que seria del 1628, i que cita a partir d'un catàleg d'un altre llibreter barceloní, però, mentre no se'n conegui un exemplar, la notícia és poc o molt dubtosa.

11. Salvador BOVÉ, *Instituciones de Catalunya*, Barcelona, La Catalana. Estampa de J. Puigventós, [1894], 109-146.

12. Jaume VICENS I VIVES, *Ferran II i la Ciutat de Barcelona, 1479-1516*, volum I, Barcelona, Universitat de Catalunya, Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia, Seminari d'Història de Catalunya, Monografies històriques, 1936, 33-34.

L'obra de Joan Pau Xammar que aquí vull fer avinent, emperò, és el seu primer llibre que va veure l'estampa, el tractat *De officio judicis et advocati liber unus*, només amb la finalitat exclusiva, de tota manera, de publicar-ne el contracte de la seva estampació, transcrit al final d'aquestes notes<sup>13</sup>.

Aquest contracte fou escriturat el dia 13 de gener de 1639 davant el notari de Barcelona Antic Servat, amb qui havia fet l'esmentat cens de francesos de l'any 1637. L'atorgaren, d'una banda, Joan Pau Xammar, i, de l'altra, el llibreter Joan Çapera i l'impressor Jaume Romeu, tots dos de Barcelona. Joan Pau Xammar els va vendre el tractat original per ell fet intitulat *De officio judicis et advocati* pel preu de 60 lliures i quaranta exemplars del llibre estampat, i amb diversos pactes. El primer era que el llibreter i l'impressor havien d'estampar o fer estampar el tractat, pagant-ne ells el cost, amb l'obligació de fer-ho a la impremta de Jaume Romeu o bé, si més no, havent de fer en Romeu la composició, i amb lletra *anastàsia*. La mida havia de ser el full, és a dir, en foli. També hi fou convingut que el tiratge només es podria fer havent estat corregides les proves per Joan Pau Xammar o bé la persona que ell designés. Revisades les proves, l'estampació havia de començar de seguida que Joan Pau Xammar hagués obtingut la llicència oficial per fer-ho. A partir de la data de la llicència, el llibre havia d'estar enllestit en el termini màxim d'un any.

La llicència d'impressió donada pel bisbe de Barcelona, inclosa al llibre, és datada a Barcelona, el 10 de juny de 1639; i la del canceller de Catalunya i comtats de Rosselló i Cerdanya, que també hi figura, ho és el dia 11 de novembre del mateix 1639. L'impressor datà el llibre, a la portada, el 1639. Si hem de fer cas, per tant, del que es pactà al contracte i de la llicència més tardana, el tiratge del llibre s'hauria fet o acabat les darreres setmanes d'aquell any. També consta a la portada que fou imprès per Jaume Romeu (*Barcinonae: Ex Typographia Iacobi Romeu, in platea divi Iacobi*) i *A costa de Iuan Çapera Mercader de libros*.

També s'hi estipulà que Joan Pau Xammar hauria de cobrar les 60 lliures del preu en dues pagues: 30 lliures el dia que es comencés l'estampació i, les altres 30, al cap de tres mesos. D'altra banda, quant als 40 exemplars que també formaven part del preu, s'establí que dotze havien de ser enquadernats, sis o vuit dels quals posats a Madrid, fet que denota els contactes institucionals, professionals i personals que Joan Pau Xammar deuria tenir a la seu de la Cort, que també ho era, com és sabut, del Consell Suprem d'Aragó.

Malauradament, el contracte no especifica la quantitat d'exemplars de què havia de constar el tiratge. Podem pensar, de tota manera, que no fou escàs,

13. JON ARRIETA ALBERDI, *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Saragossa, Institución «Fernando el Católico», 1994, 181, esmenta aquesta obra tot fent avinent «la posición contraria, según Crespí, a la jurisdicción regia» del seu autor. A partir d'aquesta frase, Joan Lluís PALOS, *Op. cit.*, 139-140, inclou *De officio judicis et advocati* dins un grup d'obres o tractats «declaradament antiregalistes».

perquè es tracta d'una obra avui força present a les nostres biblioteques públiques que compten amb llibre antic i que fins i tot no és pas rar de trobar-la a la venda a les llibreries antiquàries de Barcelona.

El llibre estampat resultà, finalment, un infoli format per sis folis inicials sense numerar, que contenen, consecutivament, la portada, l'escut d'armes dels Xammar a tota pàgina, un text *Ad lectorem*, la dedicatòria de l'obra a sant Ramon de Penyafort, les dues llicències i aprovacions esmentades, set poemes en castellà i llatí dedicats a l'autor i l'índex general de l'obra. Segueixen dos-cents seixanta-dos folis numerats, i dos més sense numerar que contenen unes *Additiones nonnullorum notabilium inter imprimendum omissorum*, seixanta-quatre més sense numerar corresponents a l'extens *Index verborum notabilium, quae in hoc volumine continentur* i un foli final més, també sense numerar, que conté *Errata typographi* [sic] *sic corrige*.

#### APÈNDIX

[1639, gener, 13. Barcelona]

*Venda de l'obra de Joan Pau Xammar De officio judicis et advocati per a la seva estampació, feta per l'autor a Joan Çapera, llibreter, i Jaume Romeu, impressor, ambdós de Barcelona, pel preu de 60 lliures i 40 exemplars.*

Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Antic Servat, *Trigesimum sextum manuale omnium contractuum meorum*, f. 55r-56v.

Ego, Joannes Paulus Xammar, de Regio Concilio Bajuliae Generalis Cathaloniae, domicellus Barcinone domiciliatus, gratis, etc., per me et meos, cum pactis infrascriptis etc., vendo etc. vobis, Joanni Çapera, bibliopolae, et Jacobo Romeu, impressori, civibus Barcinone, presentibus et acceptantibus, originale tracta[t]us per me factus intitulatus *De officio judicis et advocati*, ad hoc ut ipsum imprimere possitis et de ipso vestras facere voluntates. Hanc autem etc. sicut melius etc. sub pactis sequentibus, videlicet.

Que dits Çapera y Romeu ajen de estampar o fer estampar a ses costes lo dit tractat y la estampa haja de ser en la empremta de dit Romeu o per ell se fasse la composició de la lletra y, lo demás, per officials pràctichs.

Y la lletra aje ser la que vulgarment se diu anastàsia, conforme la mostra, y lo llibre, de full.

Y que no-s pugue tirar ningun full que dit doctor Xammar o la persona que ell aurà anomenat no aje corregida la prova.

Y que, en tenir dit doctor Xammar llicència per a poder imprimir, se haje encontinent de començar a posar mà en estampar. Y aje de ser acabat de imprimir dit llibre dins un any des del die que-s posarà mà en dita estampa.

Y que per lo preu de dita venda, ultra dels pactes demunt dits, dits Çapera y Romeu ajen de dar a dit doctor Xammar sexanta lliures, ço és, trenta lliures lo die que començaran a estampar y altres trenta lliures a cap de tres mesos. Y que quant lo dit llibre sie imprimit li ajen de donar quaranta tomos en espècie ultra les dites sexanta lliures, ço és, vint-y-vuyt tomos en paper y dotze enquadernats, y dels dotze tomos enquadernats li n'ajen de donar sis o vuit dins de Madrid, y, los altres, dins de Barcelona.

Y los dits Çapera y Romeu, y cadahú insolidum, accèptan la dita venda ab los pactes predits y prometen servir aquells, tots y sengles, sots pena de tres-centes lliures Barceloneses, en les quals, com no estigue per ells de no cumplir-los, incidéscan, etc. [?] haec attendere et complere promittimus nos, dicti Çapera et Romeu, sine dilatione, cum salario procuratoris intus Barcinone quinque et extra quindecim solidorum Barcinonensium et ultra...

Testes sunt Raimundus Vilar, virgarius Baiuliae Generalis Cathaloniae, et Joannes Font, agricola, cives Barcinone.